

ТРАНСФОРМАЦІЯ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Сенік Д. А.

*студент 4 курсу факультету електроніки та енергетики
Дніпровського державного технічного університету
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

Якуніна А. О.

*кандидатка історичних наук,
доцентка кафедри соціології
Дніпровського державного технічного університету
м. Кам'янське, Дніпропетровська область, Україна*

Сім'я є складним багатограним явищем, у зв'язку з чим виступає об'єктом вивчення не тільки юридичної, а й інших наук. Пропонуються дефініції поняття сім'ї в соціологічному значенні, в демографічному, філософському, психологічному значенні [1, с. 33].

Сімейно-правові відносини є відносними, оскільки вони виникають між конкретними особами – подружжям, батьками та дітьми тощо. Підставою виникнення сімейних правовідносин є специфічні юридичні факти – шлюб та спорідненість, материнство, батьківство всиновлення тощо.

Як правові гарантії реального здійснення наданих суб'єктам прав та обов'язків застосовуються санкції, передбачені нормами сімейного, цивільного, адміністративного та кримінального права.

Підставою виникнення сімейних правовідносин є специфічні юридичні факти – шлюб та спорідненість, материнство, батьківство всиновлення тощо.

Сімейні права та обов'язки є чітко індивідуалізованими й невідчужуваними, причому не лише особисті, а і майнові [2, с. 23].

Структура сімейних правовідносин, тобто їх внутрішня організація, складається з кількох елементів: суб'єктів, об'єкта та змісту, і проявляється у взаємозв'язку цих складових. Суб'єктами сімейних правовідносин є особи, які мають певні права та обов'язки один щодо одного. Специфічною рисою суб'єктів сімейних правовідносин є те, що ці особи виступають у певному правовому статусі, який характеризується певною стабільністю, що дозволяє індивідуалізувати учасника правовідносин: мати, батько, чоловік, дружина, дитина тощо. Суб'єктами сімейних відносин можуть бути лише фізичні особи, а держава забезпечує правове нормування сімейних відносин і через свої спеціально створені органи, зокрема органи опіки та піклування, надає необхідну допомогу їх суб'єктам [3, с. 12].

У ч. 1 ст. 3 СК України сформульовано визначення сім'ї: сім'я є первинним та основним осередком суспільства [4, с. 57]. Відповідно до ч. 1 ст. 4 СК України, особа, яка досягла шлюбного віку, має право на створення сім'ї [5, с. 71].

Згідно з ч. 4 ст. 4 СК України, кожна особа має право на повагу до свого сімейного життя. Право на повагу передбачає насамперед невтручання держави у сімейне життя [6, с. 106].

Сімейну дієздатність визначають як здатність самостійно здійснювати суб'єктивні сімейні права та виконувати відповідні правам другої сторони обов'язки, а також відповідати за свої дії [7, с. 41].

Об'єктом особистих немайнових відносин є особисті немайнові блага – право на материнство (батьківство) (ст. 49, 50 СК України), на виховання дитини (ст. 151, 152 СК України), право кожного з подружжя на повагу до своєї індивідуальності, звичок та уподобань (ст. 51 СК України) тощо. Зміст сімейних правовідносин становлять суб'єктивні права та обов'язки їх учасників. Під суб'єктивним правом розуміють міру можливої поведінки особи, яка складається з можливості вести себе певним чином, вимагати від інших осіб не перешкоджати цій поведінці й у необхідних випадках звертатися за захистом до відповідних державних органів. Суб'єктивний обов'язок – це міра належної поведінки. Вона складається з обов'язку вчинити певну дію або утриматися від вчинення тих чи інших дій [8, с. 36].

Об'єктами сімейних правовідносин визнають нематеріальні та матеріальні блага, з приводу яких виникають сімейні правовідносини.

Дії – це реальні життєві обставини, які є результатом свідомої поведінки людей. Дії можуть бути правомірними, тобто такими, що відповідають приписам правових норм (реєстрація шлюбу, укладення шлюбного договору, визнання батьківства тощо), і неправомірними, тобто такими, що суперечать закону (ухилення від сплати аліментів, зловживання батьківськими правами та ін.).

Подіями є юридично значущі обставини, які перебувають поза волею людини (смерть, народження дитини, захворювання, яке викликає неможливість виконання опікунських обов'язків).

Відповідно до ч. 1 ст. 162 СК України, суд може постановити рішення про відібрання дитини, якщо один із батьків або інша особа самочинно, без згоди другого з батьків чи інших осіб, з якими дитина проживала на підставі закону або рішення суду, змінить місце її проживання, зокрема способом її викрадення.

СК України також пропонує такий спосіб захисту сімейних прав, як відшкодування матеріальної та моральної шкоди.

У випадках, передбачених СК України, особа має право на попереднє звернення по захист своїх сімейних прав та інтересів до органу опіки та

піклування. Орган опіки та піклування надає допомогу особі у здійсненні нею своїх сімейних прав і виконанні сімейних обов'язків в обсязі та в порядку, встановлених цим Кодексом та іншими нормативно-правовими актами. У випадках, передбачених цим Кодексом, особа має право на попереднє звернення по захист своїх сімейних прав та інтересів до органу опіки та піклування. Згідно з ЦК України, в окремих випадках, передбачених Конституцією та іншими законами, захист сімейних прав може здійснюватися в адміністративному порядку (ст. 17 ЦК України). Здійснити захист цивільних прав можуть також органи нотаріату (ст. 18 ЦК України). До того ж, згідно з положеннями ст. 55 Конституції, кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань, зокрема, здійснюючи самозахист (ст. 19 ЦК України) [9, с. 87].

Рішення органу опіки та піклування є обов'язковим до виконання, якщо протягом 10 днів від часу його виникнення заінтересована особа не звернулася по захист своїх прав або інтересів до суду, крім випадку, передбаченого ч. 2 ст. 170 СК України (ч. 2 ст. 19 СК України); якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу (ч. 1 ст. 95 СК України).

Подружжя має право укласти договір про надання утримання одному з них, у якому визначити умови, розмір і строки виплати аліментів (ч. 1 ст. 78 СК України); у договорі про сплату аліментів на дитину батьки визначають розмір та строки виплати (ч. 1 ст. 189 СК України).

Література:

1. Пономаренко О. М. Щодо поняття сім'ї у сучасній теорії сімейного права в законодавстві України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО»*. 2014. Вип. 21. С. 33–44.

2. Сімейне право України : підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін. ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. Київ : Юрінком Інтер, 2004. С. 200.

3. Нечаева А. М. Семейное право: актуальные проблемы теории и практики / А. М. Нечаева. М. : Юрайт-издат, 2007. С. 280.

4. Мироненко В. П., Пилипенко С. А. Сімейне право України : підручник для студ. ЗВО; за заг. ред. В. П. Мироненко. К. : Правова єдність, 2008. С. 477.

5. Сімейне право України : підручник / за ред. Ю. С. Червоного. К. : Істина, 2004. С. 400.

6. Дутко А. О., Мних С. Р. Поняття та ознаки сім'ї за законодавством України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 106.

7. Косова О. Ю. Семейное и наследственное право России : учеб. пособие / О. Ю. Косова. М. : Статут, 2001. С. 309.

8. Сімейне право України : підручник / за ред. В. С. Гопанчука. Київ : Істина, 2002. С. 304.

9. Сімейне право України : навч. посіб. / за ред. Є. О. Харитоновна. К. : Істина, 2008. С. 200.

СУДОВО-ПРАВОВА РЕФОРМА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тіліченко Я. О.

студент групи ПМПФ 19-1

*Факультет підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції*

Університету державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Київська область, Україна

Науковий керівник: Самілик Л. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права та процесу

*Факультет підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників податкової міліції*

Університету державної фіскальної служби України

м. Ірпінь, Київська область, Україна

Правовий розвиток України неможливий без ефективної роботи судової системи. Протягом багатьох років Верховний Суд України відіграє пріоритетну роль у відповідальній та складній місії судової влади. Історія його діяльності – це процес досягнення однієї з найвищих цінностей українського народу – справедливості.

Відповідно до Конституції України, юрисдикція судів охоплює всі правовідносини, що з'являються у державі [1]. Тому всі права, свободи та обов'язки громадян підлягають судовому захисту та всі суспільні відносини регулюються законом, у разі появи спору вони можуть бути предметом судового розгляду.

Судово-правова реформа 2016 року посилила роль правових позицій Верховного суду у національній правозастосовній практиці [2]. Це один із позитивних кроків на шляху реформування судового процесу в Україні порівняно з невирішеним комплексом питань судової системи, юридичних процедур та пов'язаних із ними правових інститутів.